Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2023, K 6/2024 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta on saanut käsiteltäväkseen Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksen, jossa raportoidaan kattavasti yhtiön lakisääteisten julkisen palvelun tehtävien toteutumisesta vuonna 2023.

Hallintoneuvosto hyväksyi kertomuksen 19.3.2024 kuultuaan sitä ennen ulkopuolisena asiantuntijana Helsingin yliopiston emeritusprofessori Hannu Niemistä, joka katsoo kokonaisarviossaan Ylen huolehtineen yleisradiolain 7 §:n mukaisista tehtävistä onnistuneesti median toimintaympäristön nopeassa muutoksessa.

Kertomuksessa raportoidun lisäksi Yle haluaa esittää liikenne- ja viestintävaliokunnalle täydentäviä tietoja, jotka koskevat yhtiön toimintaa ja median toimintaympäristön kannalta tärkeitä sääntelytarpeita.

Ylen julkinen palvelu on kansalaisia varten

Valtioneuvosto asetti lokakuussa 2023 parlamentaarisen työryhmän arvioimaan Ylen tehtävää ja rahoitusta. Sen on määrä antaa mietintönsä eduskunnan kevätistuntokauden 2024 loppuun mennessä. Kaikkia eduskuntapuolueita edustava, laajaan asiantuntijatietoon ja sidosryhmien kuulemisiin perustuva parlamentaarinen työskentely on ollut Suomessa toimiva käytäntö, kun Ylen toimintaa ja yhteiskunnallista merkitystä punnitaan pitkäjänteisesti.

Ylestä käytävän tietopohjaisen keskustelun tueksi ja avoimuuden edistämiseksi Yle on julkaissut parlamentaariselle työryhmälle toimittamansa yleisöjulkiset aineistot kaikkien nähtäväksi yhtiön verkkosivuilla.

Yle on sopeuttanut talouttaan ja tehostanut toimintaansa koko 2000-luvun ajan. Ylen teettämän ulkopuolisen taloudellisen selvityksen mukaan (Spring Advisor) toiminnan kulut ovat laskeneet viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 8 prosenttia, kun tarkastelussa huomioidaan inflaation vaikutus. Ainoastaan panostukset luovaan alaan ja teknologiaan ovat kasvaneet, mikä on tukenut kotimaisen kulttuurin ja av-alan elinvoimaa ja digitaalisten mediapalvelujen kehitystä.

Oman sisällöntuotannon ohella Yle on merkittävä kotimaisten sisältöjen hankkija sekä kulttuurin ja av-alan työllistäjä. Sillä on pienelle kielialueelle suuri merkitys. Yle ostaa alan oikeuksia ja palveluja vuosittain noin sadalla miljoonalla eurolla, mikä tarjoaa työtilaisuuksia tuhansille ammattilaisille.

Yle tarjoaa teknologiaansa ja osaamistaan myös kaupalliselle medialle osana monipuolista yhteistyötä. Esimerkiksi tulevissa EU-vaaleissa useat mediat voivat hyödyntää Ylen tulospalvelua sekä vaalikonetta räätälöiden siitä itselleen sopivan

ratkaisun. Teknologisen kehitystyön ja osaamisen merkitys kasvaa entisestään tekoälyn käytön yleistyessä.

Yle on huoltovarmuuden kannalta kriittinen toimija, ja huoltovarmuus läpileikkaa koko Ylen toimintaa, ei ainoastaan teknistä valmiutta. Epävakaina aikoina yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla oleva, luotettava ja monipuolinen julkinen palvelu turvaa tiedon huoltovarmuutta ja kansalaisten henkistä resilienssiä.

Luotettavien sisältöjen löydettävyys tarvitsee toimivaa sääntelyä

Yleä koskevalla sääntelyllä tulisi varmistaa, että yhtiöllä on mahdollisuus kehittää sisältöjen tuotantoa ja jakelua teknologianeutraalisti vastaamaan mediankäytön nopeaan muutokseen. Internetpalvelujen merkitys on yhä keskeisempi, sillä enää joka kymmenes seuraa Ylen palveluita ainoastaan tv:n ja radion välityksellä.

Sisältöjen ja palvelujen löydettävyys digitaalisilla alustoilla ja laiteympäristöissä on myös ratkaisevan tärkeää, kun median kulutukseen käytettävien päätelaitteiden kirjo kasvaa. Älytelevisiot, ohjelmistot ja sovellukset, aggrekointipalvelut ja kolmannen osapuolen palvelut ovat pääosin kansainvälisten jättien hallussa, jotka toimivat portinvartijoina myös mediasisältöjen julkaisijoille.

Voimassaoleva audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi (AVMSD) mahdollistaa kansallisen sääntelyn, jonka avulla jäsenvaltiot voivat kohentaa yleisen edun mukaisten mediapalvelujen löydettävyyttä digitaalisessa laiteympäristössä. Tätä ns. prominence-sääntelyä on jo sovellettu mm. Saksassa. Yle pitää tärkeänä, että myös Suomessa mediasisältöjen löydettävyys huomioidaan lainsäädännössä.

Vakaa ja ennustettava rahoitus on riippumattomuuden tae

EU:ssa on hyväksytty useita isoja sääntelyhankkeita, joilla on vaikutusta median toiminta- ja julkaisuympäristöön.

Merkittävimpiin mediaa koskeviin asetuksiin kuuluu keväällä 2024 hyväksytty medianvapaussäädös (European Media Freedom Act, EMFA), jonka tavoitteena on edistää median riippumattomuutta ja moniäänisyyttä koko Euroopan unionin alueella. Sillä on mahdollisesti vaikutuksia myös Yle-lakiin.

Medianvapaussäädökseen sisältyy tärkeitä julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevia kirjauksia. Jäsenvaltioiden on taattava, että julkisen palvelun medioilla on riittävät, kestävät ja ennakoitavissa olevat taloudelliset resurssit, jotta ne voivat täyttää julkisen palvelun tehtävänsä sekä kehittää toimintaansa. Pitkäjänteinen ja vakaa rahoitus turvaa osaltaan myös yleisradiotoiminnan riippumattomuutta, ja on kansalaisten ja yhteiskunnan yhteinen etu. Sitä tukee Ylen julkisen palvelun monipuolinen tehtävä, joka kestää aikaa ja katsoo pitkälle tulevaisuuteen.

Merja Ylä-Anttila
toimitusjohtaja